

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petr Průchy v právní věci žalobce: **Ing. Mgr. L. M.**, proti žalované: **Univerzita Karlova v Praze**, Právnická fakulta, se sídlem nám. Curieových 7, Praha 1, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 11. 4. 2008, č. j. 6 Ca 181/2007 – 84, vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 9 As 1/2009, o návrhu na vyloučení soudců Nejvyššího správního soudu z projednávání a rozhodování této věci

t a k t o :

Soudci Nejvyššího správního soudu JUDr. Radan Malík, Mgr. Daniela Zemanová a JUDr. Barbara Pořízková **nejsou vyloučeni** z projednávání a rozhodování věci vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 9 As 1/2009.

O d ů v o d n ě n í :

Městský soud v Praze usnesením ze dne 11. 4. 2008, č. j. 6 Ca 181/2007 – 84, odmítl žalobu, která směřovala proti rozhodnutí žalované ze dne 18. 1. 2007 č. PF/114/2007, a v níž se žalobce domáhal prošetření jednání členů zkušební komise, zrušení rozhodnutí zkušebních komisí I. SSZK, II. SSZK a III. SSZK obsahujících výrok „neprospěl“ a uložení doporučení žalovanému vytvořit nový studijní a zkušební řád.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce (dále též „stěžovatel“) včas kasační stížnost, která byla dne 2. 1. 2009 předložena k projednání Nejvyššímu správnímu soudu Městským soudem v Praze a které byla přidělena spisová značka 9 As 1/2009. Nejvyšší správní soud přípisem ze dne 5. 1. 2009, č. j. 9 As 1/2009 – 125, poučil účastníky řízení o tom, že danou věc bude podle rozvrhu práce rozhodovat devátý senát ve složení JUDr. Radan Malík, Mgr. Daniela Zemanová a JUDr. Barbara Pořízková a že v případě dlouhodobé nepřítomnosti některého z jmenovaných soudců může být senát doplněn některým ze soudců osmého senátu, kterými jsou JUDr. Michal Mazanec, JUDr. Petr Příhoda a JUDr. Jan Passer. Současně je poučil o tom, že mají-li za to, že některý z uvedených soudců je vyloučen z projednávání a rozhodování věci pro svůj poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům, mohou namítnout jeho podjatost v propadné lhůtě jednoho týdne od tohoto vyrozumění.

Na uvedené poučení reagoval stěžovatel podáním ze dne 13. 1. 2009, v němž vyjádřil pochybnost o nepodjatosti soudců Nejvyššího správního soudu, vzhledem ke

skutečnosti, že předseda Nejvyššího správního soudu JUDr. Josef Baxa je externím učitelem a členem vědecké rady žalované a je tedy s ní bezprostředně svázán. Stěžovatel se obává, že by soudci, kteří budou projednávat danou věc, mohli (ať už vědomě či podvědomě) rozhodnout ve věci s určitou servilností, loajalitou a kolegiální a nikoliv objektivně.

K námitce podjatosti se vyjádřili soudci JUDr. Radan Malík, Mgr. Daniela Zemanová a JUDr. Barbara Pořízková – členové senátu, který má podle rozvrhu práce o kasační stížnosti stěžovatele rozhodnout. Všichni tři shodně uvedli, že se necítí podjati a že k věci vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 9 As 1/2009 nemají žádný vztah; rovněž nemají žádný vztah k účastníkům řízení ani k jejich zástupcům a nejsou jim známy jiné okolnosti, pro které by měli být z rozhodování věci vyloučeni.

Poté byla věc v souladu s ustanovením § 8 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, předložena jinému senátu (čtvrtému) Nejvyššího správního soudu k posouzení důvodnosti vznesené námitky.

Podle § 8 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“) soudci jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Vyloučení jsou též soudci, kteří se podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení. Důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech. Podle § 8 odst. 3 téhož zákona soudce, který zjistí důvod své podjatosti, oznámí takovou skutečnost předsedovi soudu a v řízení zatím může provést jen takové úkony, které nesou odkladu. Předseda soudu na jeho místo určí podle rozvrhu práce jiného soudce nebo jiný senát. Má-li předseda soudu za to, že není dán důvod podjatosti soudce, nebo týká-li se věc předsedy soudu, rozhodne o vyloučení Nejvyšší správní soud usnesením, a jde-li o soudce Nejvyššího správního soudu, jiný jeho senát.

Integrální součástí práva na spravedlivý proces tak, jak je vymezeno v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, je garance toho, aby ve věci rozhodoval nezávislý a nestranný soudce. Nestrannost a nezájatost soudce je jedním z hlavních předpokladů spravedlivého rozhodování a jednou z hlavních premis důvěry občanů a jiných subjektů v právo a právní stát (čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR). Nestrannost soudce je především subjektivní kategorií, vyjadřující vnitřní psychický vztah soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich zástupcům), o nichž je schopen relativně přesně referovat toliko soudce sám. Pouze takto úzce pojímaná kategorie nestrannosti soudce by však v praxi stěží našla uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat širě, tedy i v rovině objektivní. Za objektivní ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšímu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce má k věci určitý, nikoliv nezájatý vztah. Subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání;

rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního (shodně též nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 370/04).

K otázce podjatosti soudce se v minulosti opakovaně vyjádřil Ústavní soud (srov. kupř. sp. zn. II. ÚS 105/01, sp. zn. I. ÚS 342/06, sp. zn. I. ÚS 371/04); podle jeho závěrů je třeba nestrannost soudce posuzovat jednak z hlediska subjektivního (osobní nestrannost soudce ve vztahu k účastníkům, k věci), jednak z hlediska objektivního (zda soudce skýtá dostatečné záruky vylučující jakékoliv legitimní pochybnosti). O tom, že lze mít pochybnosti o nepodjatosti soudce, musí existovat opodstatněná obava, že soudce není zcela nestranný (pouhé subjektivní přesvědčení účastníka řízení nepostačí), na druhé straně se soudce jako nestranný také musí veřejně „jevit“, resp. nesmí zde být relevantní námitka, že tomu tak není; i ta musí však mít „objektivní“ základnu. Soudcův poměr k účastníkům či jejich zástupcům může být založen příbuzenským nebo obdobným vztahem, jemuž na roveň může být v konkrétním případě stát vztah přátelský či naopak nepřátelský (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Odo 82/2003, sp. zn. 29 Odo 29/2004, a další).

Konečně třeba mít na paměti, že vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv na skutečně prokázané podjatosti, ale je dáno již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti (srov. sp. zn. I. ÚS 167/04). Otázka podjatosti tak nemůže být postavena nikdy zcela najisto, určující je právní rozbor skutečností, které k pochybnostem vedou (srov. sp. zn. II. ÚS 105/01). Rovněž judikatura Evropského soudu pro lidská práva vychází z dvojího testu nestrannosti soudce: subjektivní test je založen na osobním přesvědčení soudce v dané věci, objektivní test sleduje existenci dostatečných záruk, že je možno v tomto ohledu vyloučit jakoukoliv legitimní pochybnost (srov. rozhodnutí ve věci *Saraiva de Carvalho vs. Portugalsko*, 1994, *Gautrin a další vs. Francie* 1998).

Rozhodující pro výrok o podjatosti či nepodjatosti soudce proto nemůže být ani hodnocení subjektivního pocitu soudce, ani hodnocení osobního vztahu k zástupci účastníka řízení, nýbrž objektivní úvaha, zda s ohledem na zjištěné okolnosti případu lze mít za to, že soudce by mohl být podjatý. K vyloučení soudce pak může dojít teprve tehdy, je-li evidentní, že vztah soudce k dané věci, účastníkům či jejich zástupcům dosahuje takové povahy a intenzity, že i přes zákonem stanovené povinnosti nebude moci nebo nebude schopen nezávisle a nestranně rozhodnout.

Členové senátu, který má o věci rozhodovat nejsou podle svého vyjádření k účastníkům nebo jejich zástupcům v poměru, pro který by byl dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti ve smyslu § 8 odst. 1 s. ř. s. věta první. Čtvrtý senát rozhodující tuto věc přitom ze spisového materiálu nezjistil opak. Podjatostí je podle Nejvyššího správního soudu potřeba rozumět absenci závislosti a nestrannosti jakožto ústavních atributů soudnictví. Vodítkem k nalezení míry nezávislosti a nestrannosti soudce v míře, která naplňuje požadavky ústavního pořádku, nepodléhá však subjektivismu v posuzování a neignoruje sociální realitu, je pro Nejvyšší správní soud především výše již zmíněná judikatura Ústavního soudu. Ústavní soud např. ve svém nálezu publ. pod č. 220/2005 Sb. konstatoval, že dlouhodobý právní a politický vývoj liberálních demokracií vygeneroval ze zkušeností indikátory nezávislosti a nestrannosti, z nichž lze utvářet objektivizovaná kritéria pro posouzení znaků nezávislosti a nestrannosti. Nezávislost a nestrannost soudu

(soudce) v objektivní poloze se tak posuzuje z hlediska vztahu k ostatním mocenským složkám a z hlediska schopnosti aktérů řízení s potencionálním zájmem na určitém výsledku či průběhu sporu ovlivnit vznik, trvání a zánik funkce člena soudního orgánu či jinak účinně působit na jeho rozhodování. Soudci tedy musí být natolik nezávislý status a tento status musí zůstat i v konkrétních řízeních natolik nenarušen, aby bylo vyloučeno přímé či zprostředkované působení na rozhodovací činnosti.

Žalobce namítá, že nezávislý status členů senátu, který má rozhodovat jeho věc, je narušen tím, že předseda Nejvyššího správního soudu JUDr. Josef Baxa je externím členem vědecké rady žalované a externím učitelem na katedře správního práva a správní vědy žalované, což vyvolává obavu, že by soudci, kteří budou projednávat danou věc, mohli, ať již vědomě či podvědomě rozhodnout ve věci s určitou servilností, loajalitou a kolegiálníitou (zřejmě ve prospěch žalované) a nikoliv objektivně. Čtvrtý senát Nejvyššího správního soudu takovou pochybnost o nepodjatosti soudců odmítá. Skutečnost, že předseda Nejvyššího správního soudu kromě své rozhodovací činnosti vykonává také státní správu soudu, neznamena možnost zásahu do nezávislého statusu soudců na tomto soudě působících, přičemž jeho působení jako externího člena vědecké rady žalované a externího učitele na katedře správního práva a správní vědy žalované nemůže ničeho změnit na nepodjatosti členů senátu, který má věc rozhodovat. Stěžovatelem vyslovená obava je zcela nepodložená a podle názoru čtvrtého senátu zde v souvislosti s tvrzenou obavou neexistují okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudci mohou mít v důsledku toho k věci určitý, nikoliv nezaujatý vztah. Podstatné je totiž v to, že předseda zdejšího soudu v dané věci nebude jakkoliv činný a nebude o ní vůbec rozhodovat. Nelze připustit myšlenku, že by nezávislost a nestrannost soudců mohla být byt jen podvědomě ovlivněna určitou servilností, loajalitou a kolegiálníitou k předsedovi soudu. Žádným způsobem nelze dávat do souvislosti působení předsedy soudu v orgánech žalované, tedy v akademické sféře, a vzájemné vztahy předsedy soudu (pramenící především z výkonu jeho funkce a zařazení v rozvrhu práce) s ostatními soudci soudu, na němž působí jako předseda a poté z těchto vztahů dovozovat pochybnosti o nepodjatosti soudců. Stěžovatel ostatně netvrdí, že by soudci devátého senátu, kteří mají věc projednávat si vytvořili k účastníkům řízení či jejich zástupcům určitý, nikoliv objektivní vztah, a čtvrtý senát Nejvyššího správního soudu je přesvědčen, že jiný než objektivní vztah k účastníkům, a to ani zprostředkovaně prostřednictvím předsedy zdejšího soudu, či jen při vědomí jeho působení u žalované, si vytvořit nemohli. O tom, že lze mít pochybnosti o nepodjatosti soudců, musí existovat opodstatněná obava, že soudci nejsou zcela nestranní (pouhé subjektivní přesvědčení účastníka řízení nepostačí). Přesně tak je tomu i v projednávané věci, v níž podle názoru čtvrtého senátu Nejvyššího správního soudu nebylo zjištěno nic, co by mohlo vést k závěru, že u soudců, kteří mají ve věci rozhodnout není se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Zárukou budiž - v neposlední řadě - zákonem stanovené povinnosti a morální kredit jak soudců, tak nepochybně i předsedy uvedeného soudu.

Nutno pro úplnost dodat, že pokud by čtvrtý senát Nejvyššího správního soudu takto vznesené námitce podjatosti přisvědčil, znamenalo by to ve svém důsledku, že by o věci nemohl rozhodnout žádný ze soudců zdejšího soudu, neboť všichni soudci znají předsedu svého soudu, v rámci své soudcovské činnosti se s ním na pracovišti stýkají, ať už při senátním rozhodování, či při jiných příležitostech jako třeba při zasedání pléna nebo

soudcovské rady. Stěžovatelem namítanou servilnost, loajalitu, kolegialitu a neobjektivnost při rozhodování by tak při převzetí způsobu nazírání stěžovatele bylo možné spatřovat u všech soudců Nejvyššího správního soudu, což by vedlo k tomu, že by o námitce podjatosti nemohl rozhodnout nikdo, neboť o podjatosti soudce Nejvyššího správního soudu může podle § 8 odst. 3 s. ř. s. rozhodnout pouze jiný senát Nejvyššího správního soudu. Ve svém důsledku by tato situace pak vedla k porušení ústavně zaručeného základního práva stěžovatele na přístup k soudu, což by ve svých důsledcích představovalo denegatio iustitiae. Jak vidno, také použití argumentace reductio ad absurdum vede k závěru o nedůvodnosti stěžovatelovy námitky podjatosti.

Se zřetelem k tomu, že důvod uplatňovaný stěžovatelem, tj. vztah předsedy Nejvyššího správního soudu a žalované, není důvodem způsobilým vyvolat pochybnosti o nepodjatosti soudců, kteří v dané věci mají rozhodovat, a dále vzhledem k tomu, že sami tito soudci se necítí být z projednávání a rozhodnutí věci vyloučení, neshledal čtvrtý senát Nejvyššího správního soudu návrh stěžovatele na vyloučení soudců z projednávání a rozhodování této věci důvodným, a rozhodl proto tak, že výše jmenovaní soudci nejsou z projednávání a rozhodování věci, vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 9 As 1/2009, vyloučení.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. dubna 2009

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu